

Mayası göylərdə yoğrulmuş nemət

Xalqa bal kimi əvəzolunmaz məhsul bəxş edən arıçılığın inkişafı üçün yeni imkanlar yaranıb

Qəbələnin Mıxlıqovaq kəndindəki Kötüklü adlanan məhəllədə yaşayan köhnə tanışım Davud Balalıyevin nə vaxtsa işlətdiyi bir cümləni yazıya sərlovhə seçməkdə nə qədər haqlı olub-olmadığını söyləmək oxucuların ixtiyarındadır. Davud köhnə arıçı nəslinin davamçılarından. Dədə-babadan Yer üzünün ən işgüzar və ağıllı canlısı sayılan arını Tanrının yaratdığı möcüzələrdən biri sayan Davud balı "mayası göylərdə yoğrulmuş nemət" adlandırmaqla bu əvəzsiz məlhəmin məhz Allahın izni və xeyir-duası ilə araya-ərsəyə gəlməsini yada salmışdı.

- Arı ailəsinin işi bütünlüklə pozulmaz qanunlar əsasında qurulub. Biz arıların qənaətinə, eger bu qanunları insanları da öz fəaliyyətlərində tətbiq edə bilsələr, onda həyatımız daha gözəl olardı, işlərimiz yağ kimi gedərdi. Siz bir bölgüyə baxın, arı ailəsində vəzifələr necə müəyyənləşdirilib – gözətçi arılar, kəşfiyyatçılar, döyüşçülər, hava haqqında məlumat verənlər, süd verən arılar, dişi və erkəklər, şam yığanlar və nəhayət, ana arı. Biz arıların hər birinin işi barədə danışsaq, uzun söhbət alınar. Allaha şükür, indi arıçılıqla bağlı ədəbiyyat, yazılı məlumat, videoçarxlar istənilən qədərdir. İnternet saytlarında da kifayət qədər məlumat tapa bilərsiniz. Amma bu sahəyə hər kəsin öz orijinal baxışı, yanaşması var. Arıya baxan, adını arıçı qoyan hər kəs ilahi missiya yerinə yetirən varlığa övladına, anasına, özünə baxan kimi baxmalı, münasibət göstərməlidir. Arı qədər həssas, kövrək, mehriban, sədaqətli və səxavətli ikinci bir varlıq tanımırıam.

Avqustun ortalarında Qəbələdə qısamüddətli istirahətdə olarkən üreyimdən keçdi ki, Davudla görüşüm, hal-əhval tutum. Adəti üzrə orta məktəb yoldaşım, ailəvi dostum, Mirzəbəyli kənd orta məktəbinin müəllimi Mirhəsən Ağayevlə zəngləşib Davudgilə birlikdə getməyi qərarlaşdıq. Mıxlıqovaq kəndinin yaşillığa bürünmüş, barlı-bərəkətli həyətləri, fındıq bağları, uca şabalıd və qoz ağacları kənd həyatının bənzərsiz obrazının əbədi naxışları kimi göz oxşayırdı. Qəbələ şəhərindən 20-22 km aralıda, Böyük Qafqazın Oğuzla həmsərhəd ərazilərində, Türyançayın sahilində qərar tutan kənd həm də öz qonaqpərvərliyi ilə tanınır. Maşını hansı darvazada saxlasan, əziz qonaq kimi qarşılanacağına şübhə yoxdur. Qərİbədir ki, yol qırağı ilə addımlayan ağsaqqallar, cavanlar, hətta uşaqlar belə ayaq saxlayıb, maşındakıların kim olduğunu fərqi vermədən salam verirdilər. Ucqar yerlərdə, xüsusən dağ kəndlərində ədəb-ərkanı, saf adət-ənənələrimizə bu cür ləyaqətlə əməl edildiyini görəndə adamın ürəyi həqiqətdən də dağa dönür. Onu da deyim ki, mənə bu kəndlə bağlı olan bir çox amillər var – qələm dostum, mərhum Qalib Hidayetov, Azərbaycan Radiosunun əməkdaşı Şəlalə Məhyəddinqızı, qardaşı Rəsul, öz nəci və xeyirxah əməlləri ilə böyük nüfuz qazanan Nəbiyev qardaşları, hələ babamın sağlığından dostluq etdiyim ağsaqqal Rəhim babanın oğul-uşağı, nəvə-nəticələri bu obanı həmişə mənə yaxın edib, doğ-

malaşdırıb.

- Bu da Davudun həyəti, - deyər Mirhəsən müəllim maşını göy rəngli darvazanın qarşısında saxlayır. Sıqnal verməyə ehtiyac qalmır. Gələcəyimizi əvvəlcədən bilən Davud, xanımı Xəvər bacı, oğlu Elmar darvazanı açıq və bizi ən əziz adamları kimi qarşılayırlar. Mirhəsən müəllimi və xanımı Sürəyya bacını, bu sətirlərin müəllifini və həyat yoldaşı Mehparəni ev sahibləri ilə bərabər... desəm, bəlkə də inanmazsınız, həyətdə çiçəkdən-çiçəyə qonan, stoldakı cürbəcür mürəbbə və meyvələrin üstündə pərvanə tək dövrə vuran bal arıları da qarşılayır.

- Bizim xasiyyətdə, biz təbiətdə olan insanları arılar da tanıyır, xoş gəldin eləyir, görürsünüz də, özünüz şahidsiniz.

- Bu sözləri də Xəvər xanım deyir və dər-

nı doğruldasan, yoxsa ...

Mirhəsən müəllimin zarafatı hamının ürəyindən olur.

- Görünür, keçmiş keçənlərimizdən hansınsa adı Alı olub, arı saxladığından Bal Alı deyiblər, tarixə də bu cür düşüb – Davud zarafata yumorla cavab verir.

Sonra söhbətimiz tədricən ciddi, işgüzar müstəviyə keçir. Sözarası Davudun fəaliyyəti barədə şipşirin faktlar da toplayıram.

- Xəvər xanımın yaxından köməkliliyi ilə əlli arı ailəsinə baxırıq. Sözlər düz, bu təknələr həm də bizim üçün çörək təknəsidir. Qızımı ər evinə köçürmüşəm, oğlum Bakıda ali təhsil alır. Ev-eşik, xeyir-şər... Xərcimizin əksəri gözüne döndüyüm bu arıların zəhməti hesabına ödənilir. Özüm boş vaxtlarımda el şənliklərində videoçəkilişlərlə məşğul oluram. Allah bərəket

Arılar səndən çox şey istəmir. Ətraf meşələrdə, talalarda üreyin istəyən çiçəklər, otlar yetişir. Meşələrdə cökə, şabalıd, yasəmən ağacları üreyin istəyən qəder. Qaratikan, itburnu, hətta tütün də arını cəlb edir özünə. Sadəcə, tələb olunan qulluğu vaxtında ələməlisən. Kim deyirsə ki, şəkər tozu vermədən arını qışdan salamat çıxarmaq olmaz, düz deyil. Bunun sadə yolu var. İmkanlı arı ailələrinin zəif potensialı arı ailələrinə köməyini nəzərdə tuturam. Sadəcə, özünü yemlə təmin etmiş ailələrin çərçivələrini kasıb ailələrin təknələrinə yerləşdirmək lazımdır.

hal stolun üstünə növbənöv yeməklər, şirniyyat düzür.

Ətirli çay, Xəvər bacının dadlı bişintiləri və əlbəttə ki, təknədən təzəcə çıxarılib doğranmış şan balı məclisə qəribə ab-hava, təsəvvüredilməz bir şirniyyət qatırdı. Əlli yaşlı Davudun simasından məsum bir uşaq sevinci, abır-həya aydınca oxunurdu. Bu saf insanların nəfəsi ilə qızınan həyat-bacadan da sanki bal ətri duyulur, söz-söhbət də bal dadırdı.

- Vaxtında gəlib çıxmısınız. Elə bilin öz evinizdəsiniz. Təzə kəsdiyim baldan da üreyiniz istədiyiniz qəder nuş edin – ev sahibi ürekdolu təklif edir.

Xəvər bacının səliqə ilə stola düzdüyü boşqablardakı pətəkdən yenəcə çıxmış bal əsl həyat cövheri kimi göz oxşayır, könül sevindirirdi.

- Ay Davud, sənin soyadın Balalıyevdir. Arıçılıqla ona görə məşğul olursan ki, soyadı-

versin, yaxşı dolanırsın. Yüz nəfər daimi alıcım var. Gəlib aparırlar, elə özüm də hara desələr, çatdırıram. Qiymət danışmıram. Sərraf insanlar təmiz balın qiymətini yaxşı bilirlər. Beş açağı, beş yuxarı, eybi yox, balla əlaqəli çənə söhbətləri bizə yaraşan deyil.

Arılar səndən çox şey istəmir. Ətraf meşələrdə, talalarda üreyin istəyən çiçəklər, otlar yetişir. Meşələrdə cökə, şabalıd, yasəmən ağacları üreyin istəyən qəder. Qaratikan, itburnu, hətta tütün də arını cəlb edir özünə. Sadəcə, tələb olunan qulluğu vaxtında ələməlisən. Kim deyirsə ki, şəkər tozu vermədən arını qışdan salamat çıxarmaq olmaz, düz deyil. Bunun sadə yolu var. İmkanlı arı ailələrinin zəif potensialı arı ailələrinə köməyini nəzərdə tuturam. Sadəcə, özünü yemlə təmin etmiş ailələrin çərçivələrini kasıb ailələrin təknələrinə yerləşdirmək lazımdır. Çərçivələri silkələyib, arıların yerləşdirmək kifa-

yət edir ki, zəiflər ac qalmasın. Biz balı ildə bir-cə dəfə kəsirik. Avqustun ortalarında, kəndimizdə deyildiyi kimi, kəndəlaş bitkisinin başı qaralanda. Bu təbiət hadisəsi bizim üçün bir növ hərəkət işarəsidir.

Davudun sadə, belə desək, kəndçi variantında danışığı getdikcə daha çox təcrübəli arıçının, bu sahədə püxtələmiş bir mütəxəssisin mülahizələrinə çevrilir.

- Arı haqqında hələ bilmədiyimiz, öyrənmədiyimiz sirlər çoxdur. Arı möcüzələrindən biri də onların bal yığarkən xanaların üstündə Allahın adını nəqş etmələridir. Şanın ortasında Yaradımın adı yazılır, sonra ətrafı doludur. Bu, nəyin göstəricisidir? Demək, arılar Ulu Tanrıya bağlıdır, Onun əmri ilə iş görürlər. Bax, budur çoxprofilli, geniş şaxəli, möcüzəli fəaliyyətin hələ tam dərk edilməmiş, heyranediciliyi görünləri.

Bu müqəddəs ailənin şahı Ana arı hesab olunur. Qərİbədir ki, Ana arı ilə erkək arının cütləşməsi havada uçuş vaxtı baş tutur. Ana mayalandıqdan üç-beş gün sonra hər hazır şan qovucuğuna bir yumurta qoymağa başlayır. Buna arıçılar ananın yumurta qoyması, el arasında isə ananın qurd qoyması deyirlər. Bütün bunlar barədə arıçılıqla bağlı sorğuməlumat kitablarında ətraflı yazılıb. Özünüz də baxıb tanış ola bilərsiniz, amma mən arıların bütün hərəkətlərinin canlı izləyicisi, müşahidəçisi kimi çox şeyin şahidiyəm. Qədim tarixə malik arıçılıq hələ X-XII əsrlərdən Azərbaycanda geniş inkişaf etmişdir. O dövrlərdə Azərbaycandan xarici ölkələrə xeyli bal, mum ixrac olunurdu. Sovet dönməndə də arıçılığa xüsusi fikir verildirdi. Müstəqillik illərində isə bu sahə dövlətimizin xüsusi qayğısı ilə əhatə olunub, arıçılar üçün hər cür şərait yaradılıb, onların normal fəaliyyəti, öz məhsullarını realizə etmələri üçün nə lazımdırsa edilir.

Son illərdə ölkəmizdə arıçılığın inkişaf etdirilməsinə göstərilən dövlət qayğısı Qəbələ arıçılarının da üreyindədir. Davud kişi deyir ki, 2008-2015-ci illərdə ölkədə əhalinin ərzaq məhsulları ilə etibarlı təminatına dair Dövlət Proqramında bizim sahənin də inkişaf etdirilməsi nəzərdə tutulub və bu, bizim daha bol, keyfiyyətli məhsul əldə etməyimizdə mühüm stimuldur.

- Gümən edirəm ki, arıçılıq haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun qəbulu bundan sonra da damazlıq işinin yaxşılaşdırılmasına, yerli arı cinslərinin və populyasiyalarının qorunub saxlanmasına, təkmilləşdirilməsinə, yerli cinslərin yetişdirilməsinə və son nəticədə arıçılıq məhsullarının artımına gətirib çıxaracaq. Son illər ölkə rəhbərliyinin, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin arıçılığın inkişafını prioritet kimi önə çəkməsi, Azərbaycan Elmi-Tədqiqat Baytarlıq İnstitutunun arı xəstəliklərini öyrənən laboratoriyasının bizim müraciətlərimizə operativ yanaşması üreyimizdədir.

Davud hər il paytaxtda arıçılıq məhsullarının sərgi-satış yarmarkalarının keçirilməsini də ürekdən alışılayır.

- Bu cür tədbirlər əslində əməyimizə bir yaradıcı baxış, işimizə verilən qiymət kimi dəyərləndirilməlidir. Biz bu yarmarkalarda arıçı dostlarımızla görüşmək, fikir mübadiləsi aparmaq, öyrəndiklərimizi paylaşmaq imkanı qazanırıq. Həm də ki, paytaxt sakinlərinin Allahın bu gözəl nemətindən qədərincə faydalanmasından qürur duyuruq. Mən bu sözlərlə əslində Qəbələ arıçılarının hamısının fikrini ifadə etmək istəyirəm. On ilə yaxındır ki, rayonumuzda Arıçılıq Birliyi yaradılıb. Birliyə təcrübəli arıçı Xaləddin Rəşidov rəhbərlik edir. İstər Xaləddin, istərsə də rayon İcra Hakimiyyətində bu sahəyə məsul şəxs sayılan Şamil Osmanov bizim problemlərlə dərinləndirən maraqlanır, qarşıya çıxan çətinliklərin aradan qaldırılmasına yaxından kömək göstərir.

İndi Qəbələ rayonunda 391 nəfər bu necib və xeyirxah işlə məşğuldur. Son məlumat görə, 1640 arı ailəsi bu dağlar diyarında Ulu Yaradanın əmri və izni ilə bal adlı möcüzəli bir nemət insanlara bəxş etmək kimi ilahi bir yaradıcılığa müəlliflik edirlər. Qəbələ yaşillıqlar diyarı, gözəlliklər maskanı kimi bütün Qafqazda, regionda ad-san qazanıb. Təbii gözəllikləri, əməksevər və qonaqpərvər insanları, bol və keyfiyyətli nemətləri ilə öyünən Qəbələdən keçəndə, bu rayonun şəhər və kəndlərinin qonağı olanda mütləq süfrəyə bal da qoyacaqlar. Siz də çəkinmədən, götür-qoy etmədən bu möcüzəli nemətdən üreklə dadın. Nuşanlıqla, könül xoşluğuna ilə!

Akif Cabbarlı
Yazı Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi tərəfindən jurnalistlər arasında elan olunmuş yaradıcılıq müsabiqəsinə təqdim edilir.